

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4387

83

83
Z-47

430 2

Հոսից յ. Արքեպիսկոպոսից

83

1928 04 28

JUN 2008

2-47

Է. ՀԵՐՅԱՐՏ

20 OCT 2009

230,569

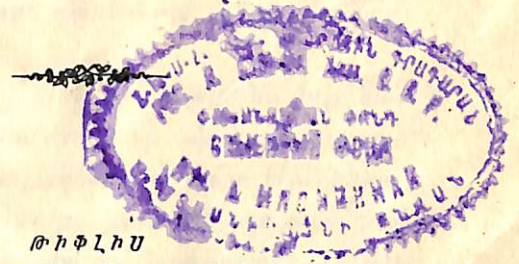
ՅՈՒԴԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

ԹԱՐԳՄԱՆՆՑ

ԽԱՉՈՏՈՒՐ ԲԱՏ. ՓԱՆԵԱՆՑ

(Արտասպաժ «Եւր-Իւր» լրագրից:)

1452

Թ Ի Փ Լ Ի Ս

Արագածիկ Մն. Մարտիրոսեանցի

ՄԻՔԱՅԷԼԵՍՆ ՓՈՂՈՑ № 81.

1901

11.06.2013

4387

239

ՅՈՒԴԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՂԵՐԸ

Է. ՀԵՔԶԵՐՏԻ

Յուզան երկար անշարժ կանգնած էր այնտեղ, ուր մահացու համբոյրը տուաւ Յիսուսին: Նա հայեացքով հետևում էր այն խմբին, որը մարդոյ Որդուն քաշքշելով տանում էր դէպի Երուսաղէմ: Լապտերների և կերոնների արիւնաներկ լուսոյ հետ միասին տէգերով ու մերկացած սրերով այդ տխուր թափօրը լուռ և շտապ անհետացաւ հեռո՛ւմ... Նա անհետանում էր և անհետացաւ, որպէս գիշերային աւազակների հրոսակ: Այն ժամանակ Յուզան հանդարտութեամբ փաթաթուեցաւ իւր վերարկուի մէջ և երեսը դարձնելով դէպի քաղաք՝ սպասում էր:

Կէս գիշերից անց էր: Լուսինն իւր կապոյտ գոյնով լուսաւորում էր անբերրի դաշտերը, քաղաքի աշտարակներն ու ամրութիւնները: Մի խառն և ահարկու ազազակ բարձրանում էր վեր և դէպի տաճարի հրապարակը: Անպատում հնչում էին բուերի շարագուշակ ձայները: Մի ահագին շղջիկ իւր պաղ թևով պինդ

Дозволено Пенз. Тифлисъ 7 Юля 1901 года.

366-94+

դիպաւ Յուզայի այտերին: Նա երեսը ծածկեց վերարկուի փեշի մէջ:

Նա տակաւին սպասում էր: Բայց ահա յանկարծ ուրախութիւնից յուզուած՝ նա երեսը դարձրեց դէպի այգու մուտքը, դուրս եկաւ ստուերից և վազեց ընդառաջել մի մարդու, որը, կարծես, Գեթսեմանի խաւարի մէջ որոնում էր մէկին: Դա մի ծերունի հրեայ էր, երկար սպիտակ մորուքով, կորացած մէջքով, յենուած փայտին. դա քահանայապետի գանձապահն էր, որ անհաստատ քայլերով առաջ էր գալիս: Յուզան մօտեցաւ նրան: Գանձապահը շարտեց դէպի Յուզան մի կաշուէ քսակ և ապա արագ քայլերով հեռացաւ նրանից:

— Նոյն իսկ պիղծ շան առաջը ոսկորն աւելի քաղաքավարի են գցում. ինքն իրեն մըրթմըթաց Յուզան:

Նա վեր առաւ քսակը և ժպտաց: Քսակը ծանր էր և փողերի գնդգնդոցը շատ քաղցր ու ախորժելի էր հնչում նրա ականջին: Յուզան դուրս վազեց մացառներից և քսակը բաց աւաւ լուսնի լուսոյ առաջ: Առաջին իսկ վայրկեանին արծաթի փայլը կարծես կուրացրեց նրան: Բայց շուտով ձեռք դարկեց համարել փողերը, նրանց իւրաքանչիւրի կշիւը փորձում էր իւր աջ ձեռքի բռան վրայ և երկար անհան-

գստութեամբ նայում էր մի հատ դրամի, որի վրայ կայսեր պատկերը փոքր ինչ եղծուած էր:

— Սա Օգոստոսինն է, ասաց նա, հանգուցեալ կայսերը: Ես գերադասում եմ ուրիշ դրամներից Տիրերիոսինը, նրանք բոլորովին նոր են: Քահանաներն իրենց խոստումը կատարեցին: Այդ լաւ է:

Նա թագցրեց քսակը գօտու մէջ և ուղեւորուեց դէպի Երուսաղէմ: Նա իրեն թեթեւ էր զգում, նա իրեն երջանիկ էր համարում: Խիղճը հանգստացնելու համար նա սկսեց մտաբերել մատնութեան գիշերը Կայիափայի տուած նենգաւոր յորդորները: 25-ը որ նա մատնել էր այն մարդարէին, որը նախագուշակել էր օրէնքի կործանումը և արհամարհել էր Մովսէսին. 25-ը որ մատնել էր Իսրայէլի սուտ թագաւորին, կեղծ մեծիային, որն արտաքսում էր վաճառականներին Սողոմոնի տաճարից և փակում էր երկնքի արքայութիւնը հարուստների առաջ: Նա, այդ պարկեշտ Իսկարիօտացին փառաւոր կերպով վրէժխնդիր եղաւ և՛ Աստուծոյ, և՛ Դաւթի և՛ Հռովմի փոխարէն: Եւ հէնց այն միևնոյն օրը, երբ տեղի կունենար Քրիստոսի շարժարանքը, Աստուծոյ ընտրեալները զևտացիք, սագուկեցիք, դպիրները, փարիսեցիները և Պիղատոսը, կայսեր այդ հպարտ փոխանորդը, պի-

տի շնորհաւորէին և փառաբանէին նրան իւր կատարած սխրագործութեան համար:

— Իմ անունը, մտածում էր նա, նոյնքան երկար պիտի ապրէ, որպէս Յակովբի, Գանիէլի և Եղիայի անունները:

Նա մտաւ խաղաղ և մռայլատառ քաղաքը, մտածելով որ հէնց այդ ժամին Կայիափան հարց ու փորձ է անում Յիսուսին, նա ուղևորուեց դէպի քահանայապետի ապարանքը: Հեռուից նա նշմարեց լուսաւորուած պատուհաններ. ճեմելիքների վրայ սիւնազարդ պատշգամբի երկայնութեամբ յետ ու առաջ շարժուած էին ստուերներ: Առաջին բակի վրայ մի կարմիրագոյն լոյս էր երևում: Փողոցը ամայացած էր: Հաւը խօսեցաւ:

— Մօտ է լուսաբացը, ասաց Յուզան:

Նա կանգ առաւ դռների առաջ: Բակի մէջ տեղում բորբոքւում էր խարոյկը: Յիսուսի տասներկու աշակերտներից մինը՝ Պետրոսը նըստած էր նստարանի վրայ և տաքացնում էր ձեռքերը՝ խօսակցելով մի դեռահաս աղախնու հետ: Ըստ երևոյթին՝ Պետրոսը սաստիկ յուզուած էր ու դժբաղդ էր: Նա խօսում էր բարձր և ասաց դեռահաս օրիորդին.

— Աշմարիտ, երգւում եմ, ո՛չ, ես այդ մարդուն չեմ ճանաչում:

Հաւը կրկին խօսեցաւ:

Աղախինը գնաց: Պետրոսը լռեց և խորասուզուեց տխուր մտածութեան մէջ: Նա չնկատեց, թէ Յուզան ինչպէս մօտեցաւ խարոյկին: Կայիափայի ժողովարանից խուլ աղաղակ էր լսոււմ, որն ընդհատոււմ էր լռութեան երկար ընդմիջումներով: Մերթ լսոււմ էին սպառնալից և արհամարհական ձայնի հնչիւններ, մերթ լուրջ ու համառօտ ճառախօսութիւններ, որոնք հարկադրոււմ էին Գալիլիայի ձկնորսին և սարսափիլ, և մանկան պէս լալ. նա մտածում էր, որ բակում ինքը մենակ է:

Եւ ահա երրորդ անգամ հաւը խօսեցաւ:

Պետրոսը սարսուեց, մի դարհուրելի ձայն արձակեց. զլուխը բարձրացրեց և կանգնեց: Եւ երկու առաքեալները՝ ուրացողն ու մատնիչը յանկարծ դէմ առ դէմ եկան իրար: Բայց Պետրոսի հայեացքն այնքան զարհուրելի էր, նա այնքան վճռողաբար բռնել էր սուրը, որ Յուզան երկիւղից դողալով՝ յետ քաշուեց դէպի քահանայապետի դուռը:

Երկար թափառոււմ էր Յուզան տաճարի շուրջը, որի շրջապատը բացոււմ էր միայն արեւածափին: Նա հէնց այժմ կամեցաւ շինութեան արտաքին սրահում ընտրել իւր համար մի տեղ, ուր նա կրբանար ոսկէվաճառի խանութը: Քա-

հանաներն, ի հարկէ, նրան յարմար տեղ կըտային, և շուտով Եգիպտոսի, Յունաստանի, Իտալիայի և Ասիայի գեղեցիկ գրամներն իւր ձեռքերի մէջ պիտի խաղացնէր: Այն ժամանակ նա պէտք է ծիծաղէր այս քաղցած թափառականների՝ աղքատութեան և ապաշխարութեան այս սիրահարների վրայ, իւր վաղեմի աղքատ ընկերակիցների վրայ, այն մարդու աշակերտների վրայ, որը պէտք է մեռնէր: Արդէն մի քանի ղևտացիներ, Ռաբբու հսկողութեամբ, բաց արին տաճարի վանդակները: Յուդան մօտեցաւ նրանց այնպիսի հաստատ քայլերով, ժպտալով և ձեռքի այնպիսի հեղահամբոյր շարժումով, որ կարծես իւր սեպհական տունն է մտնում: Քայց քահանան յօնքերը կիտեց, ձեռքը պարզեց և նրա ճանապարհը կըտրելով՝ ասաց.— Կանգնիր և հեռացիր... Օրէնքն արգելում է անմարուրին մտնել սուրբ յարկի տակ: Հեռացիր: Այս գիշեր քեզ յանձնեցին երեսուն արծաթը՝ այն արեան գիշեր. քո աշխատութիւնը վարձատրուած է: Հեռացիր, եթէ ոչ՝ ես քեզ կարտարսեմ իբրև շնացող պոռնկի, իբրև հեթանոսի կամ իբրև մարդասպանի:

Յուդան հեռացաւ տաճարից: Այս անգամ նա ուղևորուեց դէպի Պիլատոսի Ատեանը: Հռովմացիք քահանաներից աւելի քաղցր կը վերաբերուին դէպ իրեն, նրանք կըպաշտպանեն իրեն ծերակոյտի շարամութիւնից: Այդ բաբունիները մոլեռանդներ են, որոնց նա ուղղակի խղճում է: Նա գիտէ, որ Ղեթի սերունդը իւր հոգւոյ խորքում շարունակում է երկըրպապել ոսկէ հորթին, ինչպէս և Մովսիսի ժամանակներումը: Երբ նրանք կըտեսնեն, թէ ինչպէս Իսկարիովտացին, փոխարքայի այդ հովանաւորեալը, կայսեր շնորհներով առատօրէն պարգևատրուած՝ մեծամեծ հարստութիւններ ձեռք կըբերէ, իւր վաճառատները կըլցնէ ոսկով և մետաքսեայ գործուածքներով, փղոսկրով, թանկագին քարերով, ասիական անուշահոտութիւններով և թէ ինչպէս նա թանկ գնով կըվաճառէ այդ ամենը Հռովմի վրայ, — այն ժամանակ կըյարպեն իրեն, կըշողոքորթեն իրեն, իւրաքանչիւր օր կըծխեն նրա ոտների առաջ այն խոռկը, որ վերապահուած է միայն Եհովային: Եւ ուրախացած իւր հպարտ և անյապցնորքներով՝ Յուդան ամբողջ ճանապարհին իւր վստահ հայեացքներով պատասխանում էր ծերակոյտի անդամների, դպիրների և փարիսեցիների արհամարհական հետաքրքրութեանը,

որոնք հեռուից մատնանիչ էին անում նրան, քայց ի մօտոյ տհաճութեամբ խոյս էին տալիս նրա ստուերից, որպէս մի պղծութիւնից: Յուզան հրապուրուելով ամբոխի մեծագոյն աղապակներից՝ արագացրեց իւր քայլերը և երբ շքրջեց միւս փողոցը, պատահեցաւ մի քստմանելի տեսարանի:

Սանձարձակ ամբոխը բաղխում էր Պիղատոսի ապարանքի պատը: Երուսաղէմի և հրէից խաժամուժ ամբոխը՝ — աւազակները, անառակ կանայք, երգմնազանցները, կեղծ դրամահատները, մարդասպաններն ու յանցաւորները՝ դուրս գալով իրենց աւազականոցներից, — նրանք ամենքը բարկացկոտ աչքերով պարզել էին իրենց ձեռքերը դէպի հռովմայեցւոց գլխաւորը և աղազակում էին:

— Բարաբբային, Բարաբբային, տուր մեզ Բարաբբային:

Պիղատոսը շրջապատուած իւր պալատականներով և քահանայապետներով՝ գլխաբաց կանգնած էր ապարանքի ծիրանագոյն սիւնագարդ սրահի մէջ տեղը: Նա հագած էր հռովմայեցու սպիտակ վերարկու և ամբոխին ուղղում էր խօսքեր, որոնց Յուզան լսել չկարողացաւ: Եւ ամեն անգամ, երբ հռովմայեցւոց գլխաւորը բաց էր անում իւր բերանը, այդ սոս-

կալի ամբոխի աղաղակներն աւելի ևս սաստկանում էին:

— Բարաբբային, Բարաբբային:

Յուզան ներս խուժեց ամբոխի մէջ: Այնտեղ նա պատահեցաւ բարեկամներին, որոնք ողջունում էին նրան. մարդասպաններն ու անառակ կանայք յայտնում էին նրան իրանց մեծարանքը: Երբ նա անցաւ առաջի շարքերի միջով և մօտեցաւ ապարանքի շէմքին, նա զգաց, որ իրեն ամեն կողմից շրջապատել և տիրել է ընդհանուր կատաղութեան սարսափելի փոթորիկը. հաղարաւոր սրտերից դուրս էին թռչում միայն մի ձայն, մի զարհուրելի աղաղակ:

— Խաչիւր նրան, խաչիւր նրան:

Պիղատոսը տխուր ու յուզուած մտաւ Ատեան. նրան ետեկց իւր շքախումբը: Միջանցքում մնաց միայն մի հարիւրապետ. նա կանգնած էր երկու սիւնների մէջ և հսկում էր ամբոխին: Նրա գէմու գէմ մի ծերունի օրինական վիհանձն շարժուածքով և տենդային արագութեամբ թերթում էր և մի տարօրինակ այմուկով կարգում էր մեծ մարգարէների գլոււածքները: Ամբոխի կատաղութիւնն աստիճանաբար նստեց. նա աղօտ կերպով զգում էր, որ ապարանքի ներսում տեղի է ունենում մի քստմանելի գործ: Յանկարծ քահանան տեսաւ

առաքեալին կարմիր թիկնոցի մէջ փաթաթուած. նա մի քանի խօսք փսփսաց հտրիւրապետին, որն իւր հերթում հայեացքն ուղղել էր Իսկարիովտացու վրայ. նրա դէմքը պարզ կերպով մի դղուելի արտայայտութիւն ստացաւ և նա արագ հեռացաւ այնտեղից:

Այն ժամանակ բրօնզեայ ծանր դուռը դանդաղօրէն և հանդիսաւոր կերպով բացուեցաւ: Պիղատոսը նորից երևեցաւ ծիրանագոյն սիւնազարդ սրահի առաջ. փնդոցում տիրեց մեռելային լուսթիւն: Կիսազօտ ստուերի մէջ, տատանուելով, երկու գիւնուորի օգնութեամբ, արեան արտասուքի կայլակներով ողողուած, գլխին փշեայ պսակ դրած, եղեգը ձեռքին, ծիրանի քղամիզը հագած, ձեռքերը կապկաւած կուրծքի վրայ, գնում էր Յիսուս՝ դիմելով դէպի Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդը:

Անխօս ամբօխը դարմացած նայում էր այդ մօտեցող արիւնաշաղախ խօլական երևոյթին: Յուդան սարսափահար երեսը դարձրեց: Պիղատոս առաջ անցնելով և ձեռքով.— որի վրայ փայլում էր այն մատանին, որ գործադրւում էր կայսեր հրամանները կնքելու համար,— ցոյց տուեց նազովրեցուն և բարձր ձայնով արտասանեց.

— Ահա այդ ցձեղ:

Եւ նորից թնդաց խաժամուխ ամբօխի զարհուրելի աղաղակը, էլ աւելի կատաղի, էլ աւելի հրամայական:

— Խաշիր նրան, խաշիր նրան:

Մի քանի կանաչ հեծկտում էին. մի անմիտը գրկել էր Տիրերիոսի արձանը և աղաղակում.

— Վայ նրան, վայ Երուսաղէմին, վայ Աստծուն, վայ ինձ:

Հարիւրապետը կուսակալի պահապան զօրքի գլուխն անցնելով՝ տիգովը կոպտութեամբ ցրուեց ամբօխը և այդ տխուր թափօրի համար ճանապարհ մաքրեց: Յուդան թագնուեցաւ իւր մօտ կանգնողների յետևը, որպէս զի Յիսուսի աչքերին չերևայ. բայց Պիղատոսի զօրականներից մինը խփեց նրան իւր սրով և ասաց.

— Դ՞նչ ինչու համար ես եկիլ. ծաղրելու արդեօք Հրէից Մարգարէի տանջանքները, թէ՛ քո ներկայութեամբ անպատուելու հռովմի մեծութիւնը: Մեր աստուածներն արհամարհում են դաւաճաններին: Հեռացիր այստեղից, որոնիր քեզ համար մի որևէ առանձնացած անկիւն, ուր կարողանաս թազցնել դու քո նախատինքը:

Յուդան գնում էր ամբօխի միջով, որն ամեն կողմից շրջապատել էր հռովմայեցւոց պա-

հապան զօրքը: Այդ մարդկանցից շատերը, որ դեռ նոր Բարաբրային էին պահանջում, հասկացան հարիւրապետի խօսքերը: Յուդայի ականջին հասնում էին շնչին շշուկներ, որոնք լի էին ծաղրական նկատողութիւններով և ատելութեամբ: Զգուշութեան համար նա դանդաղեցրեց իւր քայլերը և մտաւ մի խուլ փողոց:

— Մի՛թէ ամենքն էլ նայում են ինձ վրայ, որպէս մի ժանտախտով վարակուածի, — մտածեց նա:

Այն ժամանակ նա վճռեց վերադառնալ տուն, խաղաղ կերպով խորհելու այնտեղ իւր ներկան և ապագան: Բայց պատահաբար հանդիպեցաւ մի խումբ կանանց և երիտասարդների, որոնց հայեացքները նրան շատ վախեցրին: Նա ճանաչեց այն մանուկներին, որոնք երեք օր առաջ, Յիսուսի հանդիսաւոր կերպով Երուսաղէմ մտնելու ժամանակ՝ ծաղիկներ և կանաչ ճիւղեր էին փռում ճանապարհի վրայ և երգում էին:

— Ովսաննա՛, Գաւթի Որդի, ուղորմիր մեզ Ովսաննա՛:

Յուդան փոխեց իւր ընթացքը և գնաց դէպի քաղաքի ամբողջիւնները: Բայց մանուկները հետևում էին նրան և անէծք ու նղուկք թափում նրա ղլխին: Նա աւելի արագացրեց

իւր քայլերը, և զգում էր, որ մանուկները վազում են յետևից սպառնալից աղաղակներով: Նա դուրս եկաւ շուկայի հրապարակը, ուր խրմբուած էին այդ առաւօտ Գալիլիայի գիւղերից եկած գիւղացիներն ու հովիւները:

— Յուդան, Յուդան... գոռում էին մանուկները:

— Յուդան, պատասխանեցին գալիլիացիք:

— Մահ Յուդային, սպանեցէք, սպանեցէք նրան:

Յուդան հաւարելով իւր վերարկուի ծալքերը՝ գլխակոր սկսեց փախչել տեղացոյ տարափի միջով: Նրա յետևից շնորհին քըս էին տալիս: Նա զգում էր, որ երկիրը խոյս էր տալիս իւր ոտքերի տակից, որ ինքը կրմնոնի զարհուրելի մահով և որ գլխաւորն է՝ նախրան այդ, իրենից կրխն իւր երեսուն արծաթը: Յանկարծ նա աչքերը բաց արաւ և Երուսաղէմի լայն բացուած դռների առաջ տեսաւ իրեն: Սաստիկ յուսահատութեան մէջ՝ նա մտաւ դռների կամարների տակը: Հռովմայեցոց պահապան զինուորները կարծելով, որ խռովարար ամբոխը վազում է դէպի Գողգոթա՝ Հրէից Թագաւորին դահիճների ձեռքից ազատելու համար, իրենց տէգերն ուղղեցին դէպի ամբոխը և կանգնեցրին նրան:

Յուզան փախչում էր արևի լուսով ողող-
 ուած դաշտերի միջով: Նա փախչում էր ապա-
 ռաժոտ հովիտների միջով, հեղեղատների դաշ-
 տերով և բլուրների մերկ կատարներով: Նա
 փախչում էր ըստ պատահման՝ մերթ ծովի ուղ-
 դութեամբ, մերթ դէպի Տիրբերիա, մերթ դէպի
 Սամարիա, մերթ դէպի Բեթղեհէմ, մերթ դէ-
 պի Սոդոմ: Մի միտք, միայն մի զարհուրելի
 միտք պատել էր նրան, — նա կորած է. նրան՝
 կայսեր և Մովսէսի այդ հաւատարիմ ծառային
 հետևում են, որպէս կատաղած գաղանի: Ո՞ր-
 տեղ պիտի գտնէ մի ապահով անկիւն նոյն օր-
 ուայ համար. որտեղ պէտք է թաքնուի վաղը,
 ամբողջ կեանքում:

Կէսօրին մօտիկ նա նստեց մի ժայռի ըստ-
 ուերի տակ և ուրախութեամբ նկատեց, որ շնայե-
 լով իւր այդքան երկար փախուստին, այնուա-
 մենայնիւ Երուսաղէմի շարագուշակ պատերն
 իրենից միայն մի քանի քայլ էին հեռու: Ապա
 նա տեսաւ բլուրի գագաթի վրայ, քաղաքից
 շատ մօտիկ, հռովմէական մի խումբ հեծելա-
 զօրք. աւելի հեռուն երևում էին խումբ-խումբ
 մարդիկ, կանայք, երեխայք, ամենքն էլ սգի
 մէջ, և ապա ժողովրդեան մի մեծ բազմութիւն:
 Այդ այնպիսի մի տարօրինակ և անբացատրելի
 տեսարան էր, որին Յուզան նայում էր համար-

366 - 94

եա անզգայարար: Բայց ահա տէգերից և սա-
 դաւարտներից աւելի բարձր, կասոյտ երկնա-
 կամարի ֆոնի վրայ գծադրում էին երեք խաչ,
 որոնցից իւրաքանչիւրի վրայից կախուած էր
 մի-մի մարդ գամուած ստներով ու ձեռներով:
 Յուզան ճանաչեց Գուգոթման: Ամենաբարձր
 խաչի վրայ, գլուխը խոնարհած, փշեայ պսակը
 գլխին մեռնում էր Յիսուս: Եւ երբ հռովմայե-
 ցոց հեծեալները վերագառնում էին յետ դէպի
 Երուսաղէմ, մատնիչը Հրէից Թաղաւորի ստնե-
 րի տակ տեսաւ մի ծնկաչոք կին, իսկ խաչի
 շուրջը աշակերտներին և մանուկներին, որոնք
 փռուած էին երեսն ի վայր գետնի վրայ:

Այս տեսարանը փոքր ինչ մեղմեց նրա
 տանջանքները: Եւ նա քաջալերուեց: Պիղատոսը
 նրա փոխարէն վրէժխնդիր էր եղել: Նա յիշեց,
 որ շատ մարգարէներ էլ աւելի մեծամեծ հա-
 լածանքներ կրել են ժողովրդի կողմից, արհա-
 մարհանք՝ քահանաների կողմից, խստութիւններ՝
 մեծամեծների կողմից: Մի քանիսները դէպի
 Աստուածային գործն ունեցած իրենց եռանդի
 համար մինչև անգամ թափել են իրենց արիւ-
 նը: Նա կըհեռանայ հրէաստանից անարգուած
 ու նախատուած՝ բայց լիքը քսակով: Եւ թի-
 կունքը դարձնելով դէպի Ապիրատ ծերակոյտը,
 նա սկսեց քայլել Եթովպայի ուղղութեամբ:

Քայց յանկարծ երկնքի վրայ բարձրացաւ մի սաստիկ փոթորիկ, որ սահում էր բլուրներէ և հովիտներէ վրայով, արեգակի լոյսն աղօտացաւ, համարեա թէ հանգաւ. սեւթոյր ամպերն իջնում էին Երուսաղէմի վրայ. կայծակը Իսկարիովտացուց մի քանի քայլ հեռու կտոր կտոր արեց ժայռը. իսկ այն կողմում, կայծակի ծիրանագոյն լուսաւորութեան տակ, թուում էր թէ երեք խաչեր բուսան և շարժուում էին. թուում էր թէ երեք խաչեալները մօտենում էին դէպի մասնիչը, անթարթ աչքերով արիւնաշաղախ ձեռքերը դէպ յառաջ պարզած:

Յուզան այդ սարսափից գլուխը կորցրած՝ ընկաւ գետնի վրայ և փաթաթուեց վերարկուի մէջ:

Նա մէկ էլ երեկոյեան բարձրացաւ տեղից: Ամբողջ աշխարհում թաղաւորում էր մեռելային լուծիւն: Նա չէր համարձակում նայել դէպի Գողգոթան: Բնութեան այդպիսի վեհ լուծիւնը վախեցնում էր նրան: Նա ցանկանում էր հանդիպել որ և է մարդու, լսել մարդկային ձայնի մի հնչիւն, նկատել մարդկային դէմքի վրայ գէթ կարեկցութեան մի նշոյլ: Նա վերադարձաւ Երուսաղէմ յոգնած ու լի ստիպանքով և նստեց ճանապարհի կողքին:

Ջուտով կապոյտ երկնակամարի վրայ վառուեցին աստղերը և սպիտակագոյն ամպի թափանցիկ մշուշի միջով լուսինը տխուր լուսով լուսաւորեց դաշտավայրը: Ճանապարհին քաղաքի կողմից լսուեցաւ գաւազանի մի թխկոց և յանկարծ երեեցաւ ստուերը: Մի մարդ դէպ յառաջ թերուած՝ գնում էր շատ արագ, կարծես նա փախչում էր նզովրից: Անապատի կիսալուսոյ մէջ գծագրուեց նրա ձեռքը, որ փայտով մեծամեծ շարժումներ էր անում և արտայայտում էր յուսահատ վճռականութիւն: Ուղևորն անցաւ Յուզայի մօտով առանց կանգ առնելու:

—Աղասփէր, բացականչեց Յուզան, Աղասփէր...

Մարդը ոչինչ չպատասխանեց և գնում էր աւելի արագ: Յուզան վազելով նրա յետից սկսեց աղաչել:

—Աղասփէր, թոյլ տուր հետևել քեզ: Ես ամեն տեղ կերթամ, որտեղ դու կը գնաս, որտեղ դու հանգստանաս, ես էլ այնտեղ կհանգստանամ: Ես քո ծառան կըրպանամ, քո գերին, քո հաւատարիմ շունը: Ինձ միայնակ մի թողնիր այս կէս գիշերին:

—Ես գնում եմ շատ հեռու, դէպի Աստուտան, Եգիպտոս, Ասիայի խորքերը, աշխար-

հի միև ծայրը: Ես գնում եմ դէպի Հռովմ: Ես երբէք հանգստանալու չեմ, ես երբէք այլևս չեմ քնելու: Ես Յիսուսին կարեկցութիւն ցոյց չտուի: Եւ ես պիտի տուժեմ իմ խստութիւնը յաւիտեան աննպատակ և անոյս թափառելով: Բայց ինձ վրայ այս Արդարի արիւնը չկայ: Եւ նախազգուշացնում եմ քեզ, Յուզա, որ ես ոտքովս կըջախջախեմ ամեն մի իժի, որ կըհանդիսպէ ինձ ճանապարհին:

Թափառականն անհետացաւ խաւարի մէջ: Յուզան դիտում էր, թէ ինչպէս անհետացաւ յաւիտենական հալածեալի ստուերը: Նա երկար ականջ էր դնում երկաթեայ դաւազանի հետզհետէ թուլացող ձայնին: Յետոյ նա վախվախելով կրկին մօտեցաւ Երուսաղէմին: Նա գիտէր, որ քաղաքի պարսալի մօտ, խրամի յատակում կային մի քանի հիւղեր, ուր ապաստանում էին յանցաւորները և ողորմելի թըշուառները: Թերես այդ հիւղերից մէկում նա գտնէր բարեկամ և ապաստարան մինչև արեգի ծագումը:

Դռների մէկի ձեղքուածքից թափանցում էր լոյսը: Յուզան ներս նայեց և ճանաչեց կրակի առաջ նստած շարագործին, որ սարսափի

էր բերել ամբողջ Հրէաստանը, այն աւազակին, որին Պիղատոսը յանձնեց ժողովրդին: Դա Բարբրան էր: Յուզան բաղխեց: Դուռը բացուեցաւ:

— Բարբրա՛, ես յոգնած եմ: Ես մրսում եմ, ես քաղցած եմ, ես դարհուրում եմ: Թոյլ տուր ինձ այս գիշեր անցկացնել քո տանը:

Աւազակը կանգնած էր իւր տան դռան մէջ: Նա ուսերը շարժեց և մի շարագուշակ ծիծաղով պատասխանեց.

— Դու կամենում ես անպատուել Բարբրային: Եթէ ես ընդունեմ քեզ իբրև հիւր, վաղը Երուսաղէմի մէջ իմ ազգն ինձ կըքարկոծէ: Ո՛չ: Լսի՛ր Յուզա, ես սպանել եմ հինգ թէ վեց հրեայ և երկու հռովմէական հեծեալներ, ես տաճարից քահանայապետի դրամարկից շատ ոսկի եմ գողացել, ես կտրել եմ Տապանակուխտի ոսկէ ձողը, որին դիտչելու համար մահ է սպառնում, բայց ես երբէք մատնութիւն չեմ արել, ես երբէք զոհ չեմ տուել անողորմ դահճին: Ես աւելի շուտով կըխեղդեմ քեզ իմ ձեռքերով, քան թէ թոյլ կըտամ քեզ մօտենալ իմ բնակարանի շէմքին: Եթէ քունդ տանում է — Գողգոթան այստեղից հեռու չէ. դու կարող ես այնտեղ հանգիստ քնել, գնելով գլուխդ քո Տիրոջ խաչին, և ոչ ոք, նոյն իսկ սատանան

անգամ, այս գիշեր չի համարձակիլ վրդովել քեզ այնտեղ:

Եւ Յուզան հեռու քաշուեցաւ, մերթ թագնուելով ամբուլթիւնների պատերի տակ, մերթ անցնելով խաղողի և ձիթենու անտառների միջով: Բարաբրայի անպատուելը նրա համար շատ ծանր հարուած էր:

Մինչև այժմ Յիսուսի Աստուածը Յուզայի դէմ հանել էր ազնիւ թշնամիներ, այն է՝ Տաճարը, Հոովմը, աշակերտները, անիծեալ հրէան, որ անցաւ մօտով,—այդ ամենի հետ դեռ ևս կարելի էր հաշտուել, բայց այդ մարդապանը, որ վռնտեց իրեն իւր բնակարանից... Անպատուութիւնը բաւական խիստ էր և զէնքը խիստ անարգ:

Եւ նրա ատելութիւնը դէպի Նազովրեցիին հրէշային ծաւալ ստացաւ: Իւր բոլոր նախատիւրի միակ պատճառն այդ Խաչեցեալն էր: Նա մեծ հաճոյք էր զգում, որ մատնեց նրան. և նա մի դիւական ժպիտով մտաբերում էր այն բոլոր չարչարանքները, որոնց ինքը ականատես էր եղել: Նա սկսեց մին-մին մտաբերել՝ գանակոծութիւնից գոյացած վէրքերը, Պիղատոսի ծառաների ապտակները, փշեայ պսակի ծակծկոցը, խաչի գամերը...

Այն ժամանակ մի դառն միտք պաշարեց

Նրան, որ ինքն այդ Մարտիրոսին, աշխարհի համար այնքան թանկագին անձնաւորութեան մատնել է ծերակոյտին շատ շնչին վարձով:

— Նա արժէր ան նուազն 100 դենար, շրջնաց Յուզան, քահանաները դառնապէս խաբել են ինձ:

Նա սեղմած բռունցքներով սպառնաց երկընքին, որի վրայ պսպղում էին աստղերը:

Նրան այրում էր ծարաւը և տենդը: Նա դիմեց դէպի ծառերի խումբը, յուսալով որ նրանց հովանու տակ մի աղբիւր կը գտնէր: Քամին թեթևակի շարժում էր ծառերի տերևները: Յուզան փոքր ինչ թեթևութիւն զգաց: Յանկարծ նա արձակեց խեղդուողի մի վայրենի ճիչ և ընկաւ ծնկների վրայ՝ կարծես մի աներևոյթ ձեռքի հարուածից: Նա ճանաչեց ձիթենի ծառը. այդ այն ծառն էր, որի տակ անցեալ գիշեր, սպառազէն զինուորների ներկայութեամբ, մահացու համբոյրը տուաւ Մարգոյ Որդուն:

Նա ծնկների վրայ դուրս սողաց Գեթսեմանի պարտէզից և ապա սայթաքելով իւրաքանչիւր քայլափոխում, սկսեց թափառել անպատում: Նա էլ ոչ մի բանի մասին չէր մտածում: Նա ոչ մի բանի վրայ էլ յոյս չուներ, — նա ցանկանում էր պատահել միայն գահընկեց հրեշտակին, այն է՝ սատանային և իւր անսահ-

ման յուսահատութեամբ շարժել նրա գութը:
 Հեռու՛մ, դաշտերի ընդարձակութեան մէջ
 թագնուած ջրամբարի վրայ՝ երկու արմաւենի
 տարածում էին իրանց ճկուն ճղները: Այդ Յա-
 կովբի ջրհորն էր, որի սուրբ ջրերը սրբազոր-
 ծուած էին Յիսուսի լոկ խօսքով: Յուզան ան-
 դօր էր իրենից հեռու վանելու այդ վեհ յիշա-
 տակութիւնը: Նա մեծ դժուարութեամբ չորեց
 ջրհորի ակիւն: Դոյլ չկար կախուած շղթայից,
 ուստի կռացաւ, որպէս զի իւր տապից ալ-
 բուռն երեսը զովայնէ ջրի սառնութեամբ:

Արմաւենիների միջով, որպէս մի թիթե
 երևոյթ, երևեցաւ մի մատաղահաս կոյս, ամ-
 բողջապէս սպիտակ հագած և սպիտակ շղար-
 շով գլուխը ծածկած. մի վափկասուն և նազե-
 լի օրիորդ, որ իւր հոլանի ձեռքով աջ ուսի
 վրայ բռնած ունէր կաւէ սափոր: Յուզան բարձ-
 րացրեց իւր բորբոքուած երեսը և հազիւ լսելի
 ձայնով արտասանեց.

— Ես ծարաւի եմ.

Դեռահաս կոյսը դողդողաց երկիւղից, կար-
 ծես թէ իւր առաջ տեսաւ նա մի ամեհի գազան:

— Ես ծարաւի եմ, կրկնեց Յուզան:

— Նա ևս՝ Մարգարէն, Որին դու մատնե-

ցիր, խաշի վրայից բացականչեց՝ «Ես ծարաւի
 եմ»: Իսկ հռովմայեցիները քացախով լի սպունգն
 անցրին տէգի սուր ծայրը և տուին Նրան:

Օրիորդը սափորը կախեց ջրհորը և դուրս
 հանեց այնտեղից մաքուր ջրով լցրած, որի կա-
 թիւները վայր ընկնելիս ցոլում էին որպէս
 թանկագին բիւրեղներ:

Յուզան լուռ էր: Նա դողդողում էր այդ
 մանկան ներկայութեանը: Նրա տասպացած շըր-
 թունքները ձգում էին դէպի գովացուցիչ ջուրը:

Այդ կոյսը, որ իւր անձայն թախիժի մէջ
 աւելի ևս շքնաղ էր երևում, խոնարհեցաւ դէ-
 պի Յուզան:

— Ա՛ռ, ասաց նա, Յիսուսի սիրոյ համար
 ան և խմիր:

Եւ Յուզայի խմելուց յետոյ՝ կոյսը սափորը
 նորից դրեց իւր աջ ուսին և հեռացաւ ամբող-
 ջովին սպիտակ, կարծես լուսաւորուած լինէր
 աստղերի ակտրժելի լուսով:

Այդ իսկ վայրկեանին Յուզայի խաւարա-
 մած հոգու մէջ ներս թափանցեց լուսոյ մի
 ալիք: Նա բոպէապէս չափեց իւր անկման և
 իւր եղեռնազործութեան ամբողջ վիհը: Այդ մի
 անակնկալ և սպանիչ ցնցումն էր իւր գիտակ-
 ցութեան համար: Դեռահաս կոյսի հեզութիւնը
 բաց արաւ նրան այն գաղտնիքը, որին նա եր-

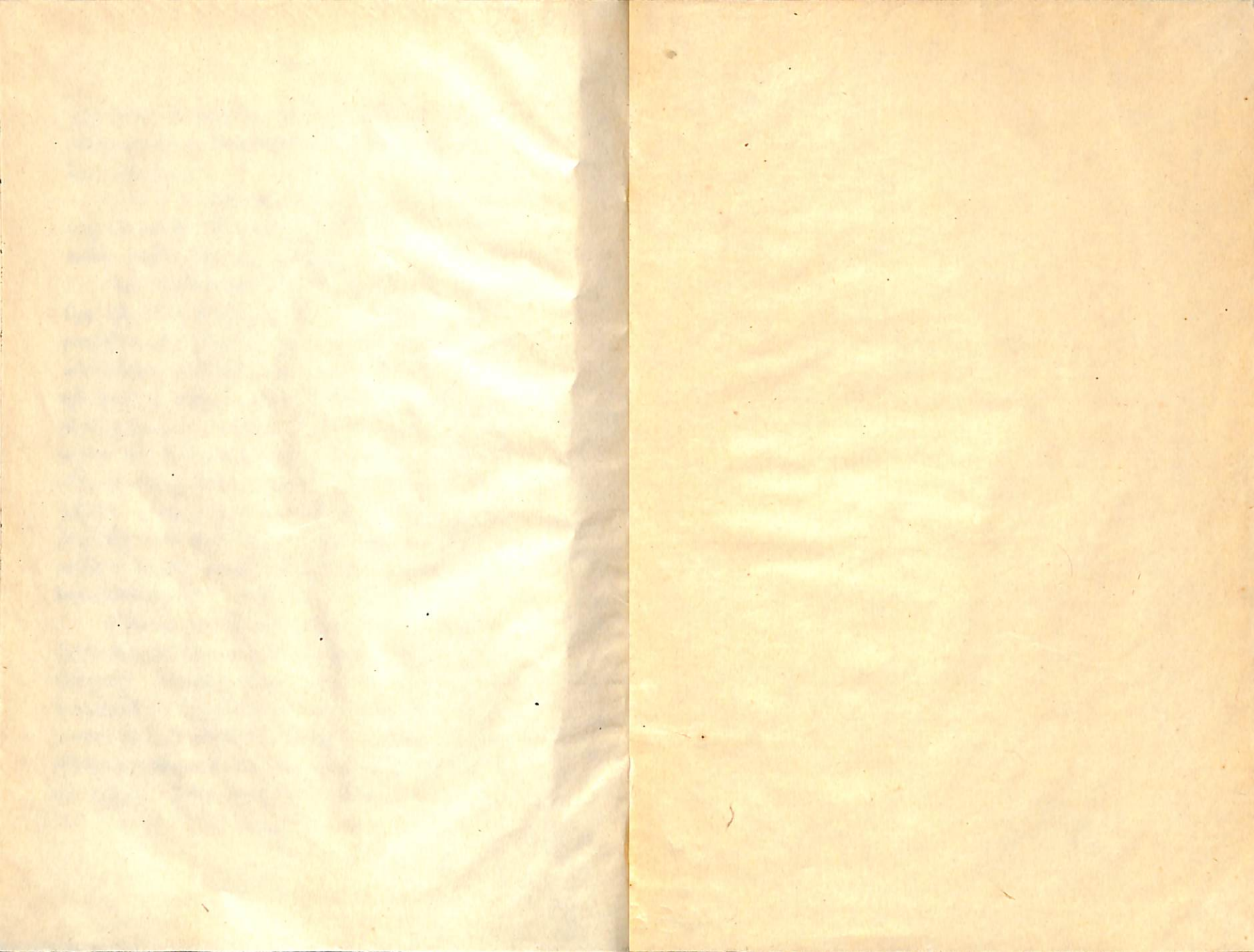
բէր շէր հաւատում, և այն միտքը, թէ նա անպատուել է Աստուծոն, սարսափով լցնում էր նրա սիրտը:

— Ո՞վ է Այն խաշեալը, ասաց նա, Որն այդ մանուկի ձեռքով ողորմածութեան բալասանը կաթեցրեց իմ գլխին:

Նա երկար նստեց Յակովբի ջրհորի ափին: Այդ մի և նոյն միտքը նրան ոչ մի մխիթարութիւն չէր բերում, այլ ընդհակառակն՝ նրան անսահման տանջանք էր պատճառում: Ուղղակի նրա դէմուդէմ, բլրակի վրայ մի շորացած թղենի կար, և տիրոջ այլաբանական առակը աղօտ կերպով պատկերացաւ նրա յիշողութեան մէջ: Յանկարծակի վազեց նա դէպի ծառը, գետնի վրայ ձգեց իւր կարմիր վերարկուն, թափեց նրա վրայ իւր երեսուն արծաթը, և արձակելով իւր դօտին՝ կախուեց անստույգ թղենու ամենահաստ ճիւղից:

Մեռած առաքեալի ոտների տակ վերարկուն երևում էր որպէս մի մեծ արեան բիծ: Ճազարը պառկեց նրա վրայ և քնեց մինչև առաւօտեան արշալոյսը: Երբ հասաւ տխուր առաւօտը, մի ահագին ուրուր իւր կարմրերանգ թևերով երկնքում շատ բարձր շարագուշակ ծառի գլխին սկսեց պտոյտներ անել...

754

~~1096~~

« Ազգային գրադարան

NL0167093

